

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
в област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“,
професионално направление 3.6. „Право“, научна специалност „Международно право и
международни отношения“
автор Виолета Паунковска

на тема:

„Република Северна Македония в процеса на евроатлантическата интеграция“
от проф. д-р Борис Манов
(ЮЗУ „Неофит Рилски“, катедра „Философски и политически науки“)

Настоящото становище е изготвено в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и ВПРАС на ЮЗУ „Неофит Рилски“, съгласно Заповед № 1169/04.07.2022 г. на Ректора на ЮЗУ и е възложено с решение на членовете на научното жури за провеждане на процедурата по защитата на дисертацията.

I. Данни за дисертацията и автореферата.

Дисертацията е в обем от 277 страници - увод, три глави, заключение и библиография – 260 страници основен текст и 17 страници библиография. Научният апарат обхваща 275 бележки под линия и списък на използваната и цитирана литература, която съдържа общо 144 заглавия на кирилица и латиница и електронни адреси на интернет сайтове и страници – общо 99 бр..

Авторефератът е от 33 страници, следва изложението в дисертацията и представя синтезирано основните моменти в нейното съдържание. Посочени са публикации свързани пряко или косвено с темата на дисертацията и са изведени нейните приноси.

II. Актуалност на темата.

Темата на дисертацията „Република Северна Македония в процеса на евроатлантическата интеграция“ е с безспорна актуалност – не само научно-изследователска, но и историческа, политическа, международно-правна и т.н., като може категорично да се посочи, че изследването е не само „сврх“актуално, но и

изразява интелектуална и политическа смелост на автора, научния ръководител, катедра „Международно право и международни отношения“ на ЮЗУ „Н. Рилски“.

Актуалността на дисертационния труд се определя както от значимостта на проблемите на интегрирането на Западните Балкани в Европейския съюз, в това число и на РСМакедония и на ролята на България в този процес, така и от ограничения брой самостоятелни теоретични изследвания, поставящи акцент върху европейската интеграция на Р.С. Македония(РСМ), върху нейното настоящо състояние и перспективи и начина, по който нейните съседи и други държави от ЕС и НАТО възприемат процеса на интеграция, както и върху мнението на обикновените граждани спрямо готовността на тяхната страна да бъде част от ЕС.

III. Съдържание и основни моменти в дисертацията.

1. Успешното провеждане на изследването се основава на определянето на неговите предмет, обект и (хипо)теза. Обект на изследването е външнополитическият курс на Република Северна Македония след обявяването на независимост през 1991 година, а негов предмет е процесът на интеграция на Република Северна Македония към НАТО и Европейския съюз и отражението на евроатлантическата ориентация на държавата във вътрешнополитически и външнополитически план. Основна (хипо)теза на изследването е, че евроатлантическата ориентация на Република Северна Македония и интеграцията в НАТО и Европейския съюз са без алтернатива и спомагат за устойчивото развитие и увеличаването на благосъстоянието на гражданите на държавата. Тези процеси имат и своето положително влияние върху невралгичния регион на югоизточна Европа и Балканите в частност, а в цялост и на Европейския съюз.

2. Важна предпоставка за положителните резултати на изследването е неговата „фактологична“ и методолгична обеспеченост – използвана е литература и документи на български, сръбски, английски езици в областта на правото на ЕС и НАТО, както и информация от публикуваните в Интернет официални страници на отделните евроатлантически институции, секретариат по европейските въпроси, министерство на външните работи, парламента на Република Северна Македония, включително и документи за вътрешната и външната политика на Република Македония, които имат отношение към темата. В методологичен план изследването се основава на използването на различни научноизследователски подходи и методи - анализ на

съдържанието, сравнителен анализ, като специално внимание заслужава метода на събиране на първични данни чрез анкета (Survey research). Чрез този класически изследователски инструмент се проправя пътя за установяването на сериозен анализ за членство в ЕС, както и за заключителни наблюдения върху него.

3. Структурата на дисертацията, въпреки впечатлението за известна „небалансираност“ е добре изградена, като правомерно е даден акцент върху „основната“ трета глава - 1-ва глава – 50 стр., 2-ра - 50 стр. 3-та – 150 стр..

В първа глава „Република Северна Македония като независима и суверенна държава“ са разгледани най-важните събития за Република Северна Македония в нейната история като се акцентира върху периода след 1991 година. Специално внимание е отделено на проблема с признаването на името на държавата на международно ниво и конкретно от страна на Гърция, както и на факта, че независимостта на РМ като суверенна и независима държава е признато за първи път от Република България. Правилно се посочва, че този исторически международен правен акт съдържа два основни момента: първи, българската държава в европейски дух се отказва от териториални претенции към Северна Македония и официално признава държавата, и втори: това се прави с ясно уточнение, че България не се ангажира с признаване съществуването на македонска нация и македонски език.

В тази глава съществено място заема и изследването на такива процеси, утвърждаващи независимостта на РСМ като: референдума за независимост и суверенитет на Република Македония; референдума за териториалното деление на страната; изработването и приемането на Конституция, съставяне на правителство; учредяване и работа на парламент, както и противоречията, включително военните действия с албанското малцинство, живеещо в страната, които намират мирно разрешение с Рамковото споразумение, подписано на 13 август 2001 година, по отношение на което, а и за цялостното позициониране на това малцинство и на неговото представителство в обществената структура и политическа система на държавата, както личи и в следващите глави на дисертацията, авторката има скептично отношение.

Във втора глава на изследването „Предизвикателствата на Република Северна Македония в процеса на присъединяване към НАТО“ се изясняват аспектите за развитието на партньорството между РСМ и НАТО. Интеграцията в НАТО е поставена като една от стратегическите цели на РСМ и през 1993 година тя взема решение за евроатлантическа интеграция. В дисертацията се проследяват действията, които

довеждат до това Република Македония да стане 30-та по ред страна- член на НАТО. Посочено е, че Споразумението за добросъседски отношения между Р. България и РСМ, когато е подписано през август 2017 година, отваря вратата на Северна Македония да се присъедини към НАТО. Авторката посочва, че с този договор, се доказва, че страната има потенциал да засили сигурността, стабилността и просперитета в целите Западни Балкани. РСМ на 27 март 2020 година, става пълноправен член на Алиянса. Изводът, който се прави, е че с членството в НАТО държавата не само засилва вътрешната си сигурност, но и в региона, като се превърща във важен фактор за стабилност. Посочва се, че главното предимство от члеството в НАТО, освен сигурността, е съюзническата солидарност, която високо се цени от всички страни членки, включително и от РСМ.

Трета глава „Актуални акценти в процеса на присъединяване на Република Северна Македония към Европейския Съюз“ е централна в дисертацията. В нея, след като в началото се дава общата характеристика на Европейския съюз, изследването се фокусира върху присъединяването към Съюза като стратегически интерес за РСМ. Проследяват се всички основни етапи и стъпки на държавните институции за осъществяване на тази стратегическа цел. Правомерно дисертацията поставя най-голям акцент върху предизвикателствата пред Република Северна Македония в процеса на присъединяването, сред които са открити изпълнението на критериите за членство, позициите на ръководните институции на Съюза, на отделни страни членки – Гърция, Франция и отношенията с България, като се очертават положителните и отрицателните страни на процеса - повишена политическа стабилност, икономическа сигурност и развитие на функционираща пазарна икономика; макроикономическа стабилност, растеж на чуждестранните инвестиции; стандартизирано законодателство и реформи в сектора за сигурност, и съответно - повишени цени и разходи за бюджета на Европейския съюз.

Специално внимание в тази глава, според мен, заслужава проведеното анкетно проучване на нагласите на гражданите на РСМ относно членството в Европейския Съюз. Важният резултат, според Виолета Паунковска е, че проведеното изследване чрез рационално утилитарен стандартизиран въпросник за настоящата политика за влизане в ЕС, показва, че гражданите на Република Северна Македония имат намаляващ ентузиазъм за членство в Съюза и що се отнася до възприятията за важноста на членството, една част от анкетираните не вярват, че страната е готова да

се присъедини към ЕС, а почти една трета от гражданите са убедени, че Северна Македония никога няма да влезе в ЕС.

Основният извод, до който, на основата на осъществения анализ и проведеното изследване, се достига в Заключението на дисертацията е, че постигането на желаното членство на Р.С Македония е сложен и противоречив процес, който от една страна е под контрола на Европейския съюз, който „трябва да разбере, че в този процес на кандидатстване за членство е необходимо ... много повече политическа подкрепа”, повече „финансови ресурси, които да стимулират икономическия живот и да създават нови работни места”, което ще създаде условия за предотвратяване на екстремизма и застрашаване на постигнатия напредък. Противното, подчертава авторката, ще даде възможност на „някои ретроградни сили да върнат етническите въпроси и въпросите на сигурността на политическата сцена, което от своя страна да доведе до обратния път на този към ЕС”. От друга страна обаче, Виолета Паунковска, категорично защитава позицията, че осъщественото от нея изследване доказва формулираната (хипо)теза, че „за гражданите на Р.С. Македония едно от основните предимства от членството в Европейския съюз е икономическото развитие на страната, след това поддържане на мир и стабилност, по-висок стандарт на живот и нови възможности за работа. Поради тези причини по-голямата част от населението в Р.С. Македония подкрепя членството на страната в Европейския съюз“.

IV. Оценка на научните и научно-приложни приноси.

Самооценката на приносните моменти на дисертацията е оформена в съответствие с изискванията и отразява правомерно постигнатите резултати в нея.

V. Критични бележки, препоръки и въпроси, относно дисертацията.

Без да влизам в дискусия в съдържателен план, смятам, че е необходимо да се посочи, че дисертацията и автореферата са представени във вид, който се нуждае от съществено редакторско и коректорско подобряване. Съществуват множество недопустими слабости, включително такива като използване на редица места на македонската писмовна норма, а не българската азбука, сгрешено име на рецензента доц. Тюлеков, съществуване на множество „македонизми“ и др.т.. Освен това буди недоумение изписването в библиографията на източници публикувани в РСМакедония, чрез

„превеждането“ им на български език. Мисля, че предложените материали биха спечелили съществено, ако тези слабости бяха избегати, което съм убеден, е било по възможностите на дисертантката.

VI. Заключение.

Смятам, че казаното в становището, въпреки посочените в най-общ план слабости, ми дава основание да предложа на уважаемото научно жури за провеждане на защитата на дисертационния труд на тема „Република Северна Македония в процеса на евроатлантическата интеграция“, да присъди на неговия автор Виолета Паунковска образователната и научната степен „доктор“ в научната област: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.6. Право, научна специалност „Международно право и международни отношения“.

17.08.2022 г.

Гр. Благоевград

Подпис:

Проф. д-р Борис Манов

OPINION

for a dissertation for the award of an educational and scientific degree “doctor” in the field of higher education 3. “Social, economic and legal sciences”, professional direction 3.6. “Law”, scientific specialty “International Law and International Relations”

author Violeta Paunkovska

on the subject: "The Republic of North Macedonia in the process of Euro-Atlantic integration"

by Prof. Dr. Boris Manov (SWU "Neofit Rilski", Department of Philosophy and Political Science)

THE OPINION has been drafted in accordance with the requirements of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act (DASRBA), the Rules for the Implementation of the DASRBA, and Order of the Rector of the SouthWest University “Neofit Rilski” № 1169 from 04.07.2022. The opinion was assigned by a Decision of the members of the scientific jury for conducting the procedure.

I.Data for the dissertation and the abstract.

The dissertation is 277 pages long and includes an introduction, 3 chapters, a conclusion and bibliography. The scientific apparatus includes 275 footnotes and a list of used and cited literature, which contains a total of 144 titles in Cyrillic and Latin and electronic addresses of Internet sites and pages - a total of 99 items.

The abstract is 33 pages long, follows the exposition in the dissertation and presents a synthesis of the main points in its content. Publications related directly or indirectly to the topic of the dissertation are indicated and its contributions are cited.

II. Relevance of the topic.

The topic of the dissertation is of undisputed relevance - not only scientific, but also historical, political, international-legal, etc., and it can be categorically stated that the research expresses an intellectual and political courage of the author, head of research, Department of “International Law and International Relations” of SouthWest University “Neofit Rilski”.

III. Main achievements of the dissertation.

1. The successful conduct of the research is based on the determination of its subject, object and (hypo)thesis. The object of the research is the foreign policy course of the Republic of North Macedonia after the declaration of independence in 1991, and its subject is the process of integration of the Republic of North Macedonia into NATO and the European Union. The main (hypo) thesis of the research is that the Euro-Atlantic orientation of the Republic of North Macedonia and the integration into NATO and the European Union are without alternative and contribute to the sustainable development and increase of the welfare of the citizens of the country.

2. An important prerequisite for the positive results of the research is its “factual” and methodological security - literature and documents in Bulgarian, Serbian, English languages in the field of EU and NATO law were used, as well as information from the official pages of the Euro-Atlantic institutions published on the Internet. Methodologically, the research is based on the use of different

research approaches and methods - content analysis, comparative analysis, and the method of collecting primary data through survey.

3. The structure of the dissertation, despite the impression of a certain “imbalance” is well built, with rightly an emphasis on the “main” third chapter - 1st chapter - 50 pages, 2nd - 50 pages, 3rd - 150 pages.

In the first chapter, “The Republic of North Macedonia as an independent and sovereign state”, the most important events for the Republic of North Macedonia in its history are discussed. Special attention is paid to the problem of recognizing the name of the state at the international level. It is correctly stated that the independence of the Republic of Macedonia as a sovereign and independent state was recognized for the first time by the Republic of Bulgaria.

In this chapter, the study of the processes that confirm the independence of the Republic of Macedonia occupies a significant place.

The second chapter of the study “Challenges of the Republic of North Macedonia in the process of joining NATO” clarifies the aspects for the development of the partnership between the Republic of North Macedonia and NATO. Integration into NATO is set as one of the strategic goals. The dissertation traces the actions that led to the Republic of Macedonia becoming the 30th member state of NATO. It is stated that the main advantage of NATO membership, apart from security, is allied solidarity, which is highly valued by all member countries, including the RNM.

The third chapter “Current highlights in the accession process of the Republic of North Macedonia to the European Union” is central to the dissertation. In it, after giving the general characteristics of the European Union at the beginning, the study focuses on joining the Union as a strategic interest for the PNM. All the main stages and steps of the state institutions for the realization of this strategic goal are tracked. The dissertation rightly places the greatest emphasis on the challenges facing the Republic of North Macedonia in the accession process.

Special attention in this chapter, in my opinion, deserves the conducted survey of the attitudes of the citizens of the RNM regarding membership in the European Union. The conducted research shows that citizens of the Republic of North Macedonia have a declining enthusiasm for membership of the Union and almost a third of citizens convinced that North Macedonia will never enter the EU.

The main conclusion reached in the Conclusion of the dissertation is that achieving the desired membership of the Republic of Macedonia is a complex and contradictory process. On the one hand, it is under the control of the European Union, which “must understand that in this process of applying for membership ... much more political support is needed”, more “financial resources to stimulate economic life and create new jobs”, which will create conditions to prevent extremism and jeopardize the progress achieved. On the other hand, however, Violeta Paunkovska categorically defends the position that the research carried out by her proves the formulated (hypo)thesis that “for the citizens of the RN Macedonia one of the main advantages of membership in the European Union is the economic development of the country, then maintaining peace and stability, a higher standard of living and new job opportunities. For these reasons, the majority of the population in R.N. Macedonia supports the country's membership in the European Union”.

IV. Assessment of scientific and scientific-applied contributions.

The self-assessment of the contribution points of the dissertation is formed in accordance with the requirements and reflects the legitimate results achieved in it.

V. Critical notes, recommendations and questions about the dissertation.

Without entering into a discussion in terms of content, I think it is necessary to point out that the thesis and the abstract are presented in a form that needs substantial editorial and proofreading improvement. There are many inadmissible weaknesses, including such as the use in a number of places of the Macedonian letter norm and not the Bulgarian alphabet, the wrong name of the reviewer Assoc. prof. Tyulekov, the existence of many "Macedonianisms", etc. In addition, it is not clear why the bibliography presents sources published in RSMacedonia, through their "translation" into Bulgarian. I think that the proposed materials would have gained materially if these weaknesses had been avoided, which I am convinced was within the possibilities of the author.

VI. Conclusion.

I believe that what was said in the opinion, despite the generally indicated weaknesses, gives me a reason to propose to the respected scientific jury for conducting the defense of the dissertation work on the topic "Republic of North Macedonia in the process of Euro-Atlantic integration", to award his author Violeta Paunkovska the educational and scientific degree "doctor" in the in the field of higher education 3. "Social, economic and legal sciences", professional direction 3.6. "Law", scientific specialty "International Law and International Relations".

17.08.2022
Blagoevgrad

Signature: _____
Prof. Dr. Boris Manov